

УДК 008

Дудченко Володимир

ВИЗНАЧАЛЬНА РОЛЬ ДУХОВНОСТІ В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Розглядається історична пам'ять, витoki духовності в контексті формування національної соціокультурної ідентичності. Відзначено актуальність взаємодії держави, інститутів громадянського суспільства та національної еліти в процесі національного єднання.

Ключові слова: історична пам'ять, духовність, соціокультурна ідентичність.

Dudchenko V. Qualificatory role of spirituality is in cultural identity of Ukrainian society

Historical memory, sources of spirituality is examined in the context of forming of national соціокультурної identity. Actuality of cooperation of the state is marked, institutes of civil society and national elite in the process of national unity.

Key words: historical memory, spirituality, cultural identity.

Дудченко В. Определяющая роль духовности в социокультурной идентичности украинского общества

Рассматривается историческая память, истоки духовности в контексте формирования национальной соціокультурной идентичности. Отмечена актуальность взаимодействия государства, институтов гражданского общества и национальной элиты в процессе национального единения.

Ключевые слова: историческая память, духовность, социокультурная идентичность.

У процесі багатовікової боротьби ми організувалися в національну державу, ми володіємо багатим спадком соціокультурної історії, хоча її вповні не знаємо, але ми опинилися на порозі небезпечної для збереження держави межі, коли реальною загрозою є духовне і моральне виродження, суспільна дезінтеграція та соціальна конфліктність. Очевидним є тривожне наростання процесу дегумані-

зації українського суспільства, зараження його бацилами аморальності, бездуховності, прагненням досягти збагачення будь-якими засобами, коли хизування статками, набутих злочинним шляхом, жорстокість, насильство, цинічне розкошування руйнують базові цінності нації. Безперечно, треба все зробити для того, щоб формувати суспільство як духовно зрілий суціокультурний організм.

Ця актуальна вимога особливо гостро постала наразі, в умовах незалежності нашої держави, коли на наших очах розмивається наш національний образ, руйнуються наші базові духовні цінності. Йде активне поширення інших цінностей, ідеалів, змістів, культурних кодів і зразків – всього того, що формує національну ідентичність.

Потрібно зауважити, що українська влада виявилася не здатною забезпечувати захист національного культурно-інформаційного простору, а отже, активно і системно формувати національну ідентичність, зберігати, захищати, розвивати і поширювати власні ідеали та цінності.

Нам потрібно усвідомити, що формування національної ідентичності – це процес, який пройшла кожна світова держава, бо він забезпечує демократичний розвиток суспільства. Тому лише в постійній взаємодії держави, інститутів громадянського суспільства та національної еліти цей процес може конструктивно тривати.

Нівелючі процеси глобалізації наповнюють наші національні береги в той час, коли ми ще далекі від завершення процесу формування національної ідентичності. Натомість ми мали б прискорювати створення наднаціональної світової ідентичності на основі сформованої національної ідентичності, яка б гармонійно розвивалася в європейській культурній сфері.

Вагома складова національної самоідентифікації – це історична пам'ять. Вона охоплює найрізноманітніші форми проявів духу, в яких людина усвідомлює своє минуле, свою причетність до історичного процесу, своє місце в ньому та перспективи розвитку держави.

Велику роль у формуванні національної ідентичності відіграє соціокультурна пам'ять. Як складова частина духовної культури України вона відображає специфічний художньо-творчий досвід українського народу. Народні джерела, народна соціокультурна пам'ять, менталітет – це те, що зберегло українську культуру в умовах бездержавності, надавало їй силу, не давало зруйнуватися або взагалі зникнути з мапи світової історії.

На думку Д. Чижевського, великий вплив на формування духовної культури українців справило прийняття християнства.

С. Кримський зазначає, що духовна ідентичність нації विकристалізувалася в греко-слов'янській православній цивілізації Київської Русі. Пізніше паростки духовності втілювала Києво-Могилянська академія, яка була одним із чинників подолання епохи Руїни другої половини XVII ст., «...загалом духовність зробила українську націю суб'єктом світової історії» [2, с. 2].

З другої половини XIX століття в суспільній матеріалістичній свідомості більшості громадян західноєвропейських країн перемагають атеїстичні світоглядні орієнтири. На відміну від Західної Європи в українській філософії проблеми духовності, духовної самоідентифікації викликали жвавий інтерес. Дослідження серця як ключового засобу пізнання макро- і мікросвіту здійснив Г. Сковорода. Його ідеї знайшли розвиток у творчості М. Гоголя, П. Куліша, П. Юркевича, В. Соловйова, Л. Українки.

Серце випереджує розум у пізнанні, творчості, визначає моральне життя людини. Цю думку ілюструють слова Лесі Українки: «Ні! Я жива! Я буду вічно жити! Я в серці маю те, що не вмирає!».

П. Юркевич відзначав роль серця в духовному наповненні особистості: «Серце є концентрацією душевного і духовного життя» [3, с. 69]; далі: «Серце є місцем всіх пізнавальних можливостей душі» [3, с. 70].

Геніальні ідеї наших мисленників формували національну свідомість. Ми досягли незалежності, утверджуємо її, але ми ще не витворили з «величезної етнічної маси українського народу» «суцільний культурний організм» – українську націю зі своєю системою цінностей і пріоритетів, з власною мовою, міфологією, свідомістю і символізмом. Тому формування національної ідентичності для нас, для української влади, громадських інституцій, національної еліти – завдання першочергове, невідкладне.

Література:

1. Жулинський М. Про національну ідентичність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/pro-nacionalnu-identichnist>.
2. Кримський С. Б. «Принципи духовності XXI століття» // День. – № 210. – 2002. – 15 лист.
3. Юркевич П. Д. Философские произведения / П. Д. Юркевич. – М. : Правда, 1990. – 669 с.